

ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ АНАЛІТИЧНОГО ОБЛІКУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА МЕТОДИКА ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ В УМОВАХ ЕЛЕКТРОННОЇ ОБРОБКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті розглянуто особливості ведення аналітичного обліку зобов'язань при застосуванні автоматизованої форми обліку та запропоновано систему субконто аналітичного обліку зобов'язань для підприємств ресторанного господарства.

The article considers the features of the analytical accounting of obligations during application of the automated accounting form and the subconto system of the analytical accounting of obligations is offered for the enterprises of restaurant economy.

Постановка проблеми. Демократизація розрахунків та виділення у них меркантильної основи в економічному і правовому полі, посилення конкуренції за ринки продажу продукції, робіт, послуг змінює філософію обліку зобов'язань від простої фіксації фактів їх утворення до створення якісної аналітики в їх визнанні, оцінках, динаміці змін та структурних зрушень. Правові засади ведення бухгалтерського обліку зобов'язань визначаються Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [1] та П(С)БО 11 “Зобов'язання” [2], а технологія обробки облікової інформації залежить від обраної на підприємстві форми бухгалтерського обліку. На сучасному етапі розвитку підприємств ресторанного господарства побудова облікової системи, яка б відповідала запитам гнучкого виробничо-фінансового менеджменту, можлива при застосуванні автоматизованої форми обліку.

Аналіз останніх досліджень. Питанням обліку, аналізу і контролю зобов'язань підприємств завжди приділяли увагу як вітчизняні так і зарубіжні вчені, що знайшло своє відображення у багатьох їх досить відомих працях. Але, наприклад, такі відомі дослідники, як Є.Ф. Брігхем [3], Е. Нікбахт, А. Гроппеллі [4] у своїх фундаментальних працях розглядають загальні проблеми управління капіталом підприємства, що стосуються формування і розвитку джерел фінансування, використання сучасних фінансових інструментів, оптимізації структури капіталу в умовах ринкової економіки. У працях відомих вітчизняних вчених у цій галузі, таких як І.А. Бланк [5], В.В.Сопко [6], М.С. Пушкар [7], розглядаються проблеми бухгалтерського обліку, аналізу і контролю, їх організація та методологія в господарській діяльності підприємства відповідно до процесів реформування економіки, їх застосування для ефективного управління капіталом підприємства. Всі ці дослідження, беззаперечно, дуже потрібні для становлення і розвитку національної системи обліку, аналізу та контролю. Але у наукових роботах цих вчених питання щодо обліку, аналізу і контролю зобов'язань розглядаються відокремлено від механізму автоматизації цих процесів.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. В Україні використовується велика кількість програм для автоматизації бухгалтерського обліку, але за результатами обстеження автором зроблено висновки, що більшість підприємств ресторанного господарства здійснюють облік за допомогою програми “1С: Бухгалтерія”. Застосування цієї програми дає можливість ведення кількісного багатоваріантного обліку, ведення синтетичного і аналітичного обліку стосовно потреб підприємства, одержання всієї необхідної звітності та різномірних документів із синтетичного і аналітичного обліку, повна налагодженість та можливість доповнювати і змінювати план рахунків бухгалтерського обліку, систему проводок, ведення аналітичного обліку, форм первинних документів, форм звітності; можливість автоматичного друку вихідних документів.

Постановка завдання. На всіх обстежених підприємствах дотримуються вимог чинного законодавства щодо обліку зобов'язань. Але що стосується організації та методики аналітичного обліку зобов'язань, то можна стверджувати практичну відсутність на цих підприємствах таких важливих елементів облікового процесу, як обґрунтовані облікові номенклатури первинного та поточного обліку зобов'язань, журнал аналітичного обліку зобов'язань, робочий план рахунків обліку зобов'язань тощо. Наслідком цього є застосування спрощеної та неефективної системи контролю зобов'язань, цілковита відсутність оперативного та перспективного аналізу їх доцільності, ризикованості та ефективності.

Основна частина. Застосування програми “1С: Бухгалтерія” дозволяє ефективно вирішити проблему аналітичного обліку. Якщо при застосуванні паперових форм обліку збільшення рівнів деталізації аналітичного обліку та переліку об'єктів аналітики вимагає збільшення кількості облікових працівників, то при застосуванні програми є можливість вести аналітичний облік з будь-яким рівнем деталізації та широкою номенклатурою аналітичних об'єктів.

У програмі “1С: Бухгалтерія” аналітичний облік організовується за допомогою спеціального механізму субконто.

Субконто називається об'єкт аналітичного обліку. Терміном “субконто” можуть бути позначені будь-які об'єкти аналітичного обліку. Видом субконто, у свою чергу, називається безліч однотипних об'єктів аналітичного обліку.

Конфігуратор програми “1С: Бухгалтерія” дозволяє організувати будь-яку кількість видів субконто за будь-яким рахунком або субрахунком, відповідно до вимог повноти аналітичного обліку на підприємстві. Для цього при редагуванні планів рахунків до необхідного рахунку або субрахунку “прикріплюється” потрібний вид

субконто. До рахунку або субрахунку можна прикріпити до 5-ти видів різних субконто і, таким чином, організувати ведення аналітичного обліку в будь-яких необхідних розрізах. Введення інформації про господарські операції в програмі "1С: Бухгалтерія" виконується у вигляді бухгалтерських проводок. Для кожного з кореспондуючих рахунків бухгалтерського запису, якщо для цих рахунків вказано ведення аналітичного обліку, необхідно вказати об'єкти аналітичного обліку.

Окрім цього, можливості ведення аналітичного обліку в програмі "1С: Бухгалтерія" дозволяють вести облік одного і того ж об'єкту аналітики в різних розрізах. Так, один і той же довідник може бути призначений для різних видів субконто.

Багаторівнева аналітика дозволяє отримувати бухгалтерські підсумки з різним ступенем деталізації. Якщо для ведення аналітичного обліку використовуються субконто, то для реалізації багаторівневої аналітики необхідно призначати видами субконто довідники. Довідники в програмі "1С: Бухгалтерія" можуть мати до 10 рівнів вкладеності, це дозволяє вести облік з необхідним ступенем деталізації.

Властивості програми "1С: Бухгалтерія" дозволяють організувати ведення аналітичного обліку з використанням субрахунків або субконто. Проте можливості, які надає ведення аналітичного обліку на субрахунках і з використанням субконто, принципово розрізняються.

Таблиця 1

Система субконто для аналітичного обліку зобов'язань

№ з/п	Вид зобов'язання	Реквізити субконто									
		Характер операції	Найменування носія первинно інформації	Найменування позикодавця (банка, векселедержателя тощо)	Дата надходження коштів (створення джерела коштів)	Дата виконання зобов'язання	Вид валюти	Термін залучення коштів	Номінальна сума зобов'язання	Процент на номінальну суму зобов'язання	Повна сума зобов'язання
1	Забезпечення наступних витрат і платежів. Деталізація за видами забезпечень	+	+	-	+	-	+	-	+	-	-
2	Цільове фінансування. Деталізація за цільовим призначенням коштів	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-
3	Довгострокові позики. Деталізація за кредитними угодами	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
4	Довгострокові векселі видані. Деталізація за номером вексельного бланку	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
5	Інші довгострокові зобов'язання. Деталізація за видом зобов'язання (зобов'язання за облігаціями, з оренди, з податків тощо).	+	+	+	+	+	+	+	+	+ (-)	+ (-)
6	Короткострокові позики. Деталізація за кожною позикою (кредитною угодою).	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
7	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями. Деталізація за кредитними угодами	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
8	Короткострокові векселі видані. Деталізація за номером вексельного бланку	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
9	Кредиторська заборгованість (Розрахунки з постачальниками і підрядниками). Деталізація за видами товарно-матеріальних цінностей	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-
10	Поточні зобов'язання за розрахунками (крім розрахунків з постачальниками і підрядниками). Деталізація за видами розрахунків (за податками і платежами, за страхуванням, з оплати праці, з учасниками, за іншими операціями)	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-
11	Доходи майбутніх періодів. Деталізація доходів залежно від отриманих авансових платежів	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-

Позначкою "+" відмічено реквізити, що належать до відповідної облікової номенклатури.

Субрахунки є ієрархічною структурою, підпорядкованою конкретному рахунку синтетичного обліку. Наприклад, для обліку заборгованості підприємства перед постачальниками на синтетичному рахунку обліку розрахунків з постачальниками (у стандартному плані рахунків це рахунок 63) для кожного постачальника можна відкрити окремих субрахунок і вести облік заборгованості на цьому субрахунку. Така схема дозволить отримати інформацію як про суму заборгованості підприємства перед конкретним постачальником, так і загальну суму заборгованості перед всіма постачальниками – вона вийде шляхом підсумовування інформації про суми заборгованості зі всіх субрахунків.

Проте, якщо яка-небудь з організацій-постачальників стає також і покупцем, то потрібно буде також організувати облік розрахунків з цією організацією як з покупцем. При веденні аналітичного обліку на субрахунках для нового покупця, очевидно, потрібно буде відкрити новий субрахунок вже на рахунку обліку розрахунків з покупцями (рахунок 36). Тепер, якщо вести облік по цьому субрахунку, можна отримати інформацію про взаєморозрахунки з організацією як з покупцем.

Але щоб отримати дані про загальний стан взаєморозрахунків з організацією, необхідно об'єднати інформацію про розрахунки з цією організацією з двох рахунків. Для цього необхідно пам'ятати, який субрахунок на рахунку обліку розрахунків з покупцями і який субрахунок на рахунку обліку розрахунків з постачальниками відповідають конкретній організації, отримати інформацію про стан розрахунків саме з цих субрахунків, і її обробити відповідно до поставленої задачі.

При використанні субконто один і той же список субконто, наприклад, "Організації", прикріплюється до всіх рахунків (субрахунків), на яких передбачається вести аналітичний облік по організаціях. Облік з конкретною організацією як з постачальником ведеться на відповідному синтетичному рахунку. Якщо організація стає ще і покупцем, немає необхідності створювати нову позицію в списку організацій – вона вже присутня в цьому списку як постачальник. Об'єднання інформації для однієї організації з двох синтетичних рахунків значною мірою виконується програмою автоматично. Аналогічним чином можна об'єднувати дані з будь-яких рахунків, на яких вівся облік операцій за участю конкретної організації.

Побудова структури субконто для обліку зобов'язань ґрунтується на визначенні змісту кожного виду зобов'язань, який обумовлюється характером операцій з грошовими коштами, що надходять з різних джерел і спричиняють до утворення того чи іншого виду зобов'язань. Характеристика змісту зобов'язань підприємств чітко наведена у монографії "Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства" [8, с. 81] і на основі даного матеріалу автором розроблено систему субконто аналітичного обліку зобов'язань для підприємств ресторанного господарства (див. табл. 1).

Висновок. Запропоновані види субконто для аналітичного обліку зобов'язань дозволять підприємствам ресторанного господарства відобразити в обліку інформацію щодо утворення зобов'язань та погашення заборгованості за ними, вартість залучених фінансових ресурсів, дотримання терміну платежу та інше, вирішити задачу відображення в облік ризиків зобов'язань та справедливої вартості створених джерел фінансування, як цього вимагає Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні".

Отримання такої інформації щодо зобов'язань створює умови для здійснення оперативного та ретроспективного аналізу, проведення перспективного аналізу та прогнозування позикового капіталу для підвищення контролю на всіх рівнях і етапах та здійснення гнучкого виробничо-фінансового менеджменту.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. ЗУ, затв. постановою ВРУ від 16.07.99, № 996-14.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання", Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р., № 20.
3. Бригхем Ю., Гапенски Л. Финансовый менеджмент. Полный курс в 2-х т. / Пер. с англ. под ред. В.В. Ковалева. – СПб.: Экономическая школа, 1999. – 497 с.
4. Нікстбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси: Пер. з англ. – К.: Основи, 1993. – 382 с.
5. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия. – К.: Ника-центр; 2003. – 448 с.
6. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу. – К.: КНЕУ, 2005. – 260 с.
7. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – 422 с.
8. Мних Є.В., Бутко А.Д., Большакова О.Ю., Кравченко Г.О., Никонович Г.І. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства / За ред. проф. Є.В. Мниха. – К.: КНТЕУ, 2005. – 232 с.

УДК 338.48:005.6

А.В. ГОДОВАНЮК
Свердловського університету

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ У ПЕРІОД ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Більшість сучасних українських туристичних підприємств знаходяться в кризовому стані, який вимагає впровадження антикризового управління. У зв'язку з цим виникає необхідність у розробці заходів щодо фінан-